

Αναστασία Σούλιου

Αρχαιολόγος

Η αρχαιολογική συλλογή Λιοπεσίου μέσα από το ιστορικό αρχείο αρχαιοτήτων*

Ο ΟΙΚΙΣΜΟΣ «ΛΙΟΠΕΣΙ», στις ανατολικές υπώρειες του Υμηπτού, ανήκε στον δήμο Κρωπίας μέχρι το 1912, οπότε αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστή κοινότητα. Το 1915 μετονομάστηκε σε «Παιανία»· ωστόσο, διατήρησε άτυπα το παλιό της όνομα για πολλές ακόμα δεκαετίες.¹ Την περιοχή της καταλάμβαναν κατά την αρχαιότητα δύο δήμοι: η Καθύπερθεν ή Άνω Παιανία, στο ΒΔ τμήμα της σημερινής πόλης, και η Υπένερθεν ή κάτω Παιανία, στο Ν τμήμα, ένας από τους μεγαλύτερους δήμους της Αττικής. Και οι δύο ανήκαν στην Πανδιονίδα φυλή και, μαζί με την Ώα, την Κονθύλη και την Κύθηρρο, αποτελούσαν την πεδινή τριπύ της. Τέσσερις ακόμη αρχαίοι δήμοι εισχωρούσαν εν μέρει στα νεότερα διοικητικά όρια της Παιανίας: ένας αταύτιστος στα Β, στην περιοχή των Γλυκών Νερών, ένας ακόμα στα ΒΑ, στην περιοχή Χούμεζα, Παπαγγελάκη και Κόντρα Μεσοσπορίτισσα (ίσως η Κονθύλη ή η Ώα), η Ερχιά στα Α (περιοχή ανατολικά του Αη Γιώργη του Κόκλα), και η Κίκκυνα προς Ν, στην περιοχή του Αγ. Νικολάου Χαλιδούς. Στη δικαιοδοσία των

* Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του ΥΠΠΟΑ κ. Βασιλική Παπαγεωργίου και την Προϊσταμένη του Τμήματος Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών κ. Αναστασία Ράμμου, για την άδεια να συμπεριλάβω στη μελέτη μου στοιχεία από το Αρχείο της Υπηρεσίας. Ευχαριστίες οφείλω επίσης στην Προϊσταμένη του Τμήματος Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων και Ανασπλώσεων κ. Αθηνά Χατζηδημητρίου, για την άδεια μελέτης αρχειακού υλικού, καθώς και στις συναδέλφους Αρχαιολόγους κ.κ. Σταυρούλα Μασουρίδη και Αρχοντούλα Παπουλάκου, που διευκόλυναν την έρευνά μου στο Ιστορικό Αρχείο. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ανατολικής Αττικής κ. Αναστασία Λαζαρίδου, για την άδεια πρόσβασης στο Αρχείο της Εφορείας και του Αρχαιολογικού Μουσείου Βραυρώνας, και τη συνάδελφο Αρχαιολόγο κ. Αικατερίνη Πέτρου, για την εξαιρετική συνεργασία.

1. *Μεσογαία. Ιστορία και πολιτισμός των Μεσογείων Αττικής*, Αθήνα, 2002, σ. 311. *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν*, Έκδοσις της Εγκυκλοπαιδικής Επιθεωρήσεως «Ήλιος», Αθήνα, x.x. τόμ. ΙΕ', λήμμα «Παιανία».

Παιανιέων είναι πιθανόν να ανήκε και ο κεντρικός όγκος του Υμπτού προς Δ, μέχρι την κορυφογραμμή (εικ. 1).²

Οι πρώτες γραπτές πληροφορίες για το Λιόπεσι σώζονται στο έργο ξένων περιηγητών, όπως και για πολλά ακόμα μέρη της Ελλάδας. Η πρώτη αναφορά απατάται στο έργο του γάλλου προξένου Giraud και χρονολογείται στον 17ο αιώνα. Μετά την ελληνική επανάσταση, ο Christopher Wordsworth περιηγείται την Αττική, περνάει από τον Κόκλα και γράφει για τα αρχαία της περιοχής. Λίγο αργότερα, επί Όθωνα, ο Ludwig Ross περιγράφει το χωριό Λιόπεσι, τα αρχαία ερείπια και τις επιγραφές που βρίσκει στον αυλόγυρο των εξωκλήσιων. Στο τέλος του 19ου αιώνα, ο Arthur Milchhöfer, γερμανός αρχαιολόγος και περιηγητής, προβαίνει σε καταγραφή μνημείων και επιγραφών σε οικίες ντόπιων.³ Το πλήθος των ορατών αρχαιοτήτων, αλλά και η αρχαιοκαπηλία που ανθούσε στα Μεσόγεια ήδη από τον 19ο αιώνα, υπαγόρευαν από νωρίς τον σχηματισμό της πρώτης αρχαιολογικής συλλογής στην περιοχή.

Στο τέλος του 19ου αιώνα, τοποθετείται και η πρώτη αναφορά αρχαιοτήτων από το Λιόπεσι στο Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων.⁴ Πρόκειται για μια επιστολή του Δημάρχου Κρωπίας προς την Αρχαιολογική Υπηρεσία, σχετικά με την παράδοση μιας μαρμάρινης ληκύθου από τον Γεώργιο Βάβαρη, την οποία εντόπισε ενώ καλλιεργούσε το κτήμα του στην περιοχή Παπαγγελάκη. Η επιστολή συνοδευόταν από σκαρίφημα της ανάγλυφης παράστασης του αγγείου (εικ. 2): μια σκηνή δεξίωσης μεταξύ δύο ανδρών, που την παρακολουθούν μια γυναίκα και ένα αγόρι. Οι ενήλικες ονοματίζονται με επιγραφές «Δίων Γνάθωνος Ωάθεν», «Δίων Δίωνος Ωάθεν» και «Νικοπολέμη Νικοδώρου Παιανιώς».⁵ Η λήκυθος αυτή

2. Για πληροφορίες και βιβλιογραφία περί των αρχαίων Δήμων της περιοχής της Παιανίας: Όλγα Κακαβογιάννη, «Η περιοχή της Παιανίας κατά τους προϊστορικούς και τους αρχαίους χρόνους», *Πρακτικά Γ' Επιστημονικής Συνάντησης Νοτιοανατολικής Αττικής* (Παιανία, 29/10-2/11/2008), Καλύβια Αττικής, 2010, 171-192. Γεώργιος Σταϊνχάουερ, «Αττικοί δήμοι», *Αρχαιολογία. Εύβοια και Στερεά Ελλάδα*, επιμ. Α. Βλαχόπουλος, εκδ. Μέλισσα, 2008, 156-173. Πέτρος Φιλίππου-Αγγέλου, «Παιανία Υπένερθεν – Παιανία Καθύπερθεν», *Ε' Επιστημονική Συνάντηση ΝΑ Αττικής* (Παιανία, 5-8/12/1991), επιμ. Λ. Βεκρής & Ε. Σύρμου, Παιανία, 1994, 33-34. John Traill, *The Political Organization of Attica*, Hesperia, Supplement XIV, 1975.

3. A. Milchhöfer, «Antikenbericht aus Attika», *Mitteilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts* XII, 1887: 94-97. Για πληροφορίες σχετικά με τους περιηγητές που αναφέρονται στην περιοχή: Λευτέρης Βεκρής, «Οι περιηγητές στην Παιανία-Λιόπεσι (17ος-19ος αι. μ.Χ.)», *Ε' Επιστημονική Συνάντηση Νοτιοανατολικής Αττικής* (ό.π. σημ. 2.), 404-413.

4. Η πλειονότητα των πληροφοριών για την Αρχαιολογική Συλλογή Λιοπεσίου, ιδίως στην πρώτη φάση της αλλά και σε όλη τη διάρκεια «ζωής» της, αντλήθηκαν από το Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων (ΥΠ.ΠΟ.Α – Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών – Τμήμα Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων – στο εξής «Ιστορικό Αρχείο»).

5. Christophe W. Clairmont, *Classical Attic Tombstones*, 1994, σ. 473, αρ. 3.843.

είναι το πρώτο απόκτημα της Αρχαιολογικής Συλλογής Λιοπεσίου και λαμβάνει αριθμό καταγραφής 1. Ωστόσο, δεν αποσαφηνίζεται ο χώρος στον οποίο φυλάσσεται, επομένως και ποιο είναι το πρώτο μέρος συγκέντρωσης των αρχαιοτήτων της περιοχής.

Ο πιο πολυσέλιδος φάκελος στο Ιστορικό Αρχείο για τα αρχαία της περιοχής Λιοπεσίου είναι αυτός της ανασκαφής Κεραμόπουλου στο κτήμα των αδελφών Θεοδωράκη στον Καρελά, το 1916. Οι αρχαιότητες που προέκυψαν αποτέλεσαν το πολυπληθέστερο σύνολο της συλλογής, καθώς και το έναυσμα για την έναρξη της συζήτησης περί ίδρυσης μουσείου στην Παιανία.

Τον Φεβρουάριο του 1916 ο Γεώργιος Θεοδωράκης αναφέρει ότι στον αγρό του, στην περιοχή του Καρελά, μεταξύ Παιανίας και Κορωπίου, ανακάλυψε αρχαία, ανάμεσά τους μία λίθινη σαρκοφάγο και ένα μαρμάρινο γλυπτό. Λίγες ημέρες μετά ο Κεραμόπουλος πραγματοποιεί αυτοψία στον χώρο και διαπιστώνει την ύπαρξη ταφικού περιβόλου.⁶ Από τις αρχαιότητες που είδε ξεχωρίζει μια μαρμάρινη επιτύμβια λήκυθος με σκηνή δεξίωσης και επιγραφή «Χαιρεστράτη»⁷ και ένα ενεπίγραφο αέτωμα μεγάλου επιτύμβιου μνημείου.⁸ Την ίδια ημέρα, ο αδελφός του Γεωργίου Θεοδωράκη Δημήτριος, κάτοικος Αλεξάνδρειας Αιγύπτου, απεύθαινει προς το Υπουργείο τη διενέργεια ανασκαφών στον αγρό του, αναλαμβάνοντας εξολοκλήρου τις δαπάνες. Η αίτηση γίνεται δεκτή και ο Κεραμόπουλος αναλαμβάνει την ανασκαφή, που θα διαρκέσει από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 1916. Εκτός από τους τάφους και τον ταφικό περίβολο, αποκαλύφθηκαν τα θεμέλια μιας αγροικίας του 5ου αιώνα π.Χ. με πηγάδι, στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν και τουλάχιστον οκτώ μαρμάρινα αγαλμάτια της θεάς Κυβέλης, γεγονός που μαρτυρά την άσκηση λαιρείας της στην περιοχή.⁹ Από τα κινητά ευρήματα, είκοσι οκτώ κιβώτια με κεραμική στάλθηκαν στο Μουσείο Κεραμεικού για συντήρηση και δεκαπέντε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Καμία ύψη ακόμα περί ύπαρξης οργανωμένης συλλογής στο Λίοπεσι.

Με το τέλος των ανασκαφών, ο Κεραμόπουλος ζητά τον ορισμό επιστημονικής επιτροπής που θα γνωμοδοτήσει ποια από τα ευρήματα είναι «χρήσιμα για τα

6. Για πληροφορίες σχετικά με τον ταφικό περίβολο και εν γένει τις αρχαιότητες της περιοχής: Κακαβογιάννη 2010 (ό.π. σημ. 2). Όλγα Κακαβογιάννη, «Αναδρομή στην ιστορία των αρχαίων Δήμων της Δυτικής Μεσογαίας», *Αττικής Οδού περιήγηση*, Αθήνα, 2005, 175-187. Για τους ταφικούς περιβόλους που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή: Daniela Marchiandi, «I periboli funerari nell'Attica classica: lo specchio di una "borghesia"», *SATAA* 3, 2011: 498-511.»

7. Ν. Κυπαρίσσης, «Αρχαία Συλλογή χωρίου Λίοπεσι Αττικής», *Αρχαιολογικόν Δελτίον* 10, Παράρτημα, 1926, 80, αρ. 55.

8. Οι επιγραφές που σώζονται: «Χαιρεστράτη Ευβίο Παιανιέως», «Δημοκίδης Αρχεκόμου Παιανιεύς», «Αρχέκομος Δημοκίδου Παιανιεύς» (IG II2 7095). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 77. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 504, Paia. 3, a.

9. Κακαβογιάννη 2010 (ό.π. σημ. 2), 182.

Μουσεία του Κράτους», κατά τον τότε ισχύοντα αρχαιολογικό νόμο. Όσα θα χαρακτηρίζονταν «άχρηστα» θα έμεναν στην απόλυτη κυριότητα των ιδιοκτητών, ενώ για τα χρήσιμα θα αποζημιώνονταν με το 50% της αξίας τους. Για τους αδελφούς Θεοδωράκη σημειώνει: «Ευρισκόμεθα προ εξαιρετικού παραδείγματος φιλαρχαίων πολιτών, διατεθειμένων και Μουσείον να οικοδομήσωσιν επί τόπου». Η γνωμοδοτική επιτροπή ορίστηκε, αλλά δεν κατόρθωσε να μεταβεί στον Καρελά «ένεκα των καιρών», όπως ενημερώνει ο Κεραμόπουλος το Υπουργείο τον επόμενο χρόνο.

Η επόμενη είδηση για τα αρχαία του Καρελά βρίσκεται σε έγγραφο του 1925: στις αρχές του έτους, έπειτα από αναφορά της τοπικής Χωροφυλακής, ο Αρβανιτόπουλος βρήκε στις αποθήκες των αδελφών Θεοδωράκη πάνω από τριάντα αρχαία γλυπτά σε κακή κατάσταση. Οι αρχαιότητες κατασχέθηκαν και, στις 8 Νοεμβρίου 1927, μεταφέρθηκαν στην Αρχαιολογική Συλλογή Λιοπεσίου από τον Κυπαρίσση. Αυτή είναι η πρώτη ρητή αναφορά της Συλλογής, η οποία στεγάστηκε σε μία αίθουσα στο Α΄ Δημοτικό Σχολείο Παιανίας πιθανόν γύρω στα 1924.¹⁰ Από το κατασχετήριο συνάγεται ότι στο κτήμα των Θεοδωράκηδων είχε παραμείνει πιθανότατα το σύνολο των γλυπτών που προέκυψε από την ανασκαφή Κεραμόπουλου, δύο χάλκινες τεφροδόχοι, πολλά τμήματα μαρμάρινων αντικειμένων και όστρακα. Σε έγγραφο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας προς τον ανακριτή αναφέρεται: «Αν οι αναμνήσεις της Υπηρεσίας δεν είναι εσφαλμένες, ο Θεοδωράκης εδήλωσεν ότι παρατείνεται του ημίσεως της αξίας και ότι θα ήτο έτοιμος, αν με την εξακολούθηση των ανασκαφών προκύψωσιν και άλλα ευρήματα, να βοηθήσει εις την ίδρυση τοπικού μουσείου. [...] Με την ελπίδαν ταύτην έμεινε μέρος των ευρημάτων εντός οικίας του κυρίου Θεοδωράκη».

Το 1930 οι αδελφοί Θεοδωράκη αιτήθηκαν αποζημίωση για τις αρχαιότητες που βρέθηκαν στο κτήμα τους, αλλά δεν έλαβαν απάντηση. Το 1939 επανέρχεται με νέα αίτηση, για να ενημερωθούν ότι κατόπιν παρέλευσης της πενταετίας από το 1927, οπότε παραδόθηκαν τα αρχαία, η αξίωσή τους «υπέκυψεν εις την παραγραφήν»! Έτσι κλείνει η υπόθεση της ανασκαφής του Καρελά, 23 ολόκληρα χρόνια μετά την έναρξή της.

Επιστρέφοντας στη χρονολογική αφήγηση, από το Ιστορικό Αρχείο διαπιστώνει κανείς ότι τη δεκαετία του 1920 υπάρχει μεγάλη κινητικότητα αναφορικά με τις αρχαιότητες της Παιανίας. Το 1925 ο Αρβανιτόπουλος ανέσκαψε τμήμα περιβόλου και τάφους του 4ου αιώνα π.Χ. Ο ίδιος αφηγείται ότι ιδιοκτήτης παρακείμενου αμπελώνα άρπαξε μια επιτύμβια στήλη από το χώρο της ανασκαφής, ωστόσο σύ-

10. Το Σχολείο χτίστηκε το 1905, δαπάναις Ανδρέα Συγγρού. Δημήτριος Σιδέρης, *Παιανία (Λιόπεσι). Ιστορία-Λαογραφία*, Αθήνα, 1964, σ. 21. Από έγγραφο του 1932 μαθαίνουμε ότι τα αρχαία της συλλογής «δεν είναι προς θέαν προωρισμένα», αλλά αποθηκεύονται στη σχολική αίθουσα (Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων).

ντομα έγινε αντιληπτός και η στήλη κατασχέθηκε.¹¹ Το 1926 παρουσιάζεται στον διευθυντή του Σχολείου που στέγαζε τη Συλλογή κάποιος Κωνσταντίνος Λάμπρου, ο οποίος δηλώνει ότι βρήκε στο χωράφι του στον Άγιο Αθανάσιο μια μαρμάρινη στήλη¹² (εικ. 3). Ο φύλακας αρχαιοτήτων της περιοχής πήγε να την παραλάβει, αλλά ο Λάμπρου αρνήθηκε να την παραδώσει. Με παρέμβαση της αστυνομίας, το γλυπτό κατέληξε στη συλλογή Λιοπεσίου.

Το 1927 και 1928 στα έγγραφα του Αρχείου γίνεται συχνά μνεία του Αθανάσιου Δάβαρη ή Ντάβαρη που παραδίδει ή υποδεικνύει αρχαιότητες στην Υπηρεσία. Τον Ιούλιο του 1927, καθ' υπόδειξίν του, ο Κυπαρίσσης ερεύνησε εντός του οικισμού έναν συλημένο ταφικό περίβολο. Την ίδια μέρα, ο Δάβαρης του υπέδειξε μια λαθρανασκαφή στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου Κόκλα, και μια επιτύμβια στήλη άριστης διατήρησης που είχε κρύψει για να την προστατεύσει από τους αρχαιοκαπήλους (εικ. 4).¹³ Έπειτα τον οδήγησε στον Καρελά, όπου του υπέδειξε μία ακόμα επιτύμβια στήλη.¹⁴ Τέλος, του υπέδειξε στην περιοχή Μπέκθι Επισκοπής, στα Β του Λιοπεσίου, μία θέση με εμφανείς αρχαιότητες. Κατά τη σύντομη ανασκαφή εκεί αποκαλύφθηκε μικρός τύμβος με κεραμοσκεπείς τάφους, συλημένους, ένας εκ των οποίων απέδωσε ένα ζεύγος χρυσών ενωπίων, που παραδόθηκε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.¹⁵ Για τις αρχαιότητες που υπέδειξε, ο Δάβαρης έλαβε αμοιβή 500 δραχμές.

Τον επόμενο χρόνο ο Δάβαρης έλαβε 375 δραχμές επιπλέον, επειδή παρέδωσε μαρμάρινη ενεπίγραφη λήκυθο, την οποία απέσπασε από αρχαιοκαπήλους. Στα χέρια τους βρέθηκε και άλλη λήκυθος, μικρότερη, που ο Κυπαρίσσης πιθανολογεί ότι προερχόταν από τον Άγιο Παντελεήμονα.¹⁶ Η πρώτη λήκυθος¹⁷ είχε βρεθεί στην περιοχή Κόκλα, στον αγρό του Αθανάσιου Θανάση, ο οποίος έλαβε

11. Δυστυχώς δεν υπάρχουν περαιτέρω στοιχεία για τη συγκεκριμένη στήλη, ώστε να ταυτιστεί.

12. Πρόκειται για άνω ήμισυ ανθεμοτίης επιτύμβιας στήλης με παράσταση δεξίωσης και δυσδιάκριτη επιγραφή. Clairmont 1994 (ό.π. σημ. 5), σ. 502, αρ. 2.412 (αγνοεί τον ακριβή τόπο προέλευσής της).

13. Οι επιγραφές: *Απόληξις Ευαίονος Ερχιεύς, Εύαλκος Ευάλκου Ερχιεύς, Δηλιάς Νικίου Κυδαθηναέως, Ευαλκίδης Απολήξιδος Ερχιεύς* (IG II2 6097). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 77-79. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 509-510, Erch. 2, a.

14. Πρόκειται για το μεσαίο τμήμα μαρμάρινης επιτύμβιας, με επιγραφές: [...] *Παιανιέως, Ευκολίνη Αχαρνέως, Αριστοτέλης Αριστοτέλους Παιανιεύς*. Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 79. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 505, Paia. 4, a.

15. Ν. Κυπαρίσσης, «Μικρά ανασκαφή εντός του χωριού Λιόπεσι», *Αρχαιολογικόν Δελτίον* 10, Παράρτημα, 1926, 80-81.

16. Η λήκυθος φέρει την επιγραφή: *Αριστοιδίκη Κυπρία. Θέμις. Θυάναξ*. Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 76. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 503, Paia. 2, a.

17. Η λήκυθος φέρει σκηνή δεξίωσης μεταξύ ανδρών και επιγραφές: *Ευαίων Ερχιεύς, Απόληξις Ερχιεύς* (IG II2 6109). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 76. Clairmont 1994 (ό.π. σημ. 5), σ. 707, αρ. 2.819. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 509-510, Erch. 2, b.

επίσης αμοιβή. «Η τοιαύτη μικρά αποζημίωσις των υπηρετούντων την αρχαιολογικήν Υπηρεσίαν θέλει εξασφαλίση εν τω μέλλοντι πολλάς αρχαιότητας», σημειώνει στην αναφορά του ο Κυπαρίσσης.

Τον Οκτώβριο του 1928 ο Δάβαρης και ο Θανάσης επανέρχονται και αναφέρουν ότι ανακάλυψαν στον αγρό τους στον Κόκλα μία στήλη και δύο αγγεία, όλα μαρμάρινα, ενεπίγραφα και με ανάγλυφες παραστάσεις. Ο Κυπαρίσσης μεταβαίνει και πάλι στο Λιόπεσι και τα παραλαμβάνει για την τοπική Συλλογή. Πρόκειται για μια στήλη με ρόδακες,¹⁸ μια αέρινη λήκυθος με σκηνή δεξίωσης¹⁹ και μία λουτροφόρο με πολυπρόσωπη παράσταση δεξίωσης.²⁰ Ο Κυπαρίσσης επισημαίνει την ομοιότητα στα ονόματα και τα πρόσωπα και εικάζει ότι ανήκαν στον ίδιο οικογενειακό τάφο. «Των υδριών έλαβον και φωτογραφίας, ας θέλω αποστείλει, αν επέτυχον», σημειώνει στο τέλος της αναφοράς του (εικ. 5). Τα δύο αυτά αγγεία, με την Αρχεστράτη και τους οικείους της, ήταν, με τους αριθμούς 63 και 64, τα τελευταία στον κατάλογο με τα έργα της Αρχαιολογικής Συλλογής Λιοπεσίου που κατάρτισε ο Κυπαρίσσης περί το 1928 και δημοσιεύτηκε εν μέρει στο Αρχαιολογικό Δελτίο.²¹

Κατά τις επόμενες δεκαετίες οι πληροφορίες για τη συλλογή είναι λιγοστές. Το 1932 ο διευθυντής του Α΄ Δημοτικού σχολείου γράφει προς το Υπουργείο: «Προ διετίας περίπου, ο Έφορος Κυπαρίσσης, λόγω κλοπής υπό τινος χωροφύλακος της κεφαλής του Δημοσθένους, εκλείδωσε το εν λόγω Μουσείο». Η πληροφορία μάς φτάνει παρεμπιπτόντως, καθώς το ζητούμενο της επιστολής ήταν να καταστεί προσβάσιμη η ορυκτολογική συλλογή του σχολείου, που είχε εγκλωβιστεί στην κλειδωμένη αίθουσα με τις αρχαιότητες. Δεν βρέθηκαν άλλα στοιχεία σχετικά με αυτή την κλοπή. Πάντως, αυτό το συμβάν στην αρχή της δεκαετίας του '30 φαίνεται πως σηματοδοτεί την αρχή μιας περιόδου δύσκολης για την αρχαιολογική συλλογή Λιοπεσίου, με σύντομα μόνο φωτεινά διαλείμματα.

Το 1933 ο Κυπαρίσσης παραδίδει την επιμελητεία της συλλογής στον καθηγητή του σχολείου Αθανάσιο Σιδέρη, μαζί με έναν κατάλογο με τα αρχαία της, ο οποίος αγνοείται. Πάντως, κατά το πρωτόκολλο παράδοσης-παραλαβής ο κατάλογος αριθμεί 68 αντικείμενα, επομένως από το 1928 φαίνεται ότι περιήλθαν στη συλλογή μόλις άλλα τέσσερα. Ο Σιδέρης ήταν ο μακροβιότερος επιμελητής της συλλογής,

18. Φέρει τις επιγραφές: *Καλλικράτης Ανικράτους Ερχιεύς, Θεόφιλος Καλλικράτους Ερχιεύς* (IG II2 6120). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 79. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 507, Erch. 1, a.

19. Φέρει τις επιγραφές: *Αρχεστράτη, Ανικράτης Καλλικράτους Ερχιεύς* (IG II2 6101). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 76. Clairmont 1994 (ό.π. σημ. 5), σ. 405-406, αρ. 2.371b. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 508, Erch. 1, c.

20. Φέρει επιγραφές: *Αρχεστράτη, Ανικράτης Καλλικράτους Ερχιεύς, Αρισταίχμη Λύσιδος Ερχιώς* (IG II2 6100). Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 76. Clairmont 1994 (ό.π. σημ. 5), σ. 73, αρ. 4.371. Marchiandi 2011 (ό.π. σημ. 6), 507, Erch. 1, b.

21. Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 74-80.

διατηρώντας τη θέση αυτή επί 22 χρόνια, ως το 1958, οπότε απαλλάχθηκε από τα καθήκοντά του μάλλον άδοξα, κατηγορούμενος για αμέλεια σε υπόθεση λαθρονασκαφής μυκηναϊκού νεκροταφείου στο Καμάρθι.

Τον Αύγουστο του 1934 ο κάτοικος της περιοχής Γεώργιος Παγώνας παρέδωσε στην Αρχαιολογική Συλλογή ένα τμήμα ανάγλυφης γυναικείας μορφής (εικ. 6), προφανώς από επιτύμβιο, που βρήκε στη θέση Μπάλα, ανατολικά της Παιανίας, και έλαβε ως αμοιβή το ήμισυ της αξίας του, 750 δραχμές.

Το 1939 ο Κυπαρίσσης μετέβη στο Αστυνομικό Τμήμα Μαρκοπούλου, όπου είδε ένα ακέφαλο γυναικείο άγαλμα, υπερφυσικού μεγέθους, σωζόμενο σε δύο τμήματα (εικ. 7).²² Το άγαλμα είχε βρει ο Κώστας Μεθενίτης στο κτήμα του κοντά στο Πόρτο Ράφτη (στη θέση «Νταρδέα»). Μεταφέρθηκε στη Συλλογή Λιοπεσίου,²³ παρόλο που ο Κυπαρίσσης είχε εισηγηθεί τη μεταφορά του σε Μουσείο των Αθηνών, έχοντας προφανώς τους λόγους του να παρακάμψει την τοπική συλλογή.

Πράγματι, την ίδια μέρα ο Κυπαρίσσης απέστειλε και δεύτερη αναφορά, με διαφορετικό περιεχόμενο: «Λαμβάνω την τιμήν να αναφέρω εις το Σεβαστόν Υπουργείον ότι μεταβάς εις την αρχαιολογικήν συλλογήν του χωρίου Λίοπεσι εύρον αυτήν εις οικτράν κατάστασιν. Όλη η οροφή αυτής είναι ετοιμή προς κατάπωσην, λόγω σήψεως των ξύλων. Και οι τοίχοι αυτής έχουν τοσαύτα ρήγματα ώστε το όλον δωμάτιον δύναται τις να θεωρήση επισφαλές». Για το ίδιο θέμα κάνουν αναφορές η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου, ο φύλακας αρχαιοτήτων της περιοχής Ιωάννης Κοιζιάς, μέχρι και η χωροφυλακή Παιανίας. Λίγους μήνες αργότερα εγκρίνεται πίστωση 24.000 δραχμών για την επισκευή της στέγης. Το έργο παραδίδεται τον Φεβρουάριο του 1940. Σε αυτό το διάστημα υπήρξε μία ακόμη εισαγωγή αρχαίου γλυπτού στη Συλλογή: ένα τμήμα μαρμάρινου κούρου σωζόμενου από τη μέση μέχρι τα γόνατα, που βρήκε στο κτήμα του στην Παλιόπαναγιά ο Μελέτης Φιλίππου Σταμάτης όταν άνοιξε έναν λάκκο για να φυτέψει μια πορτοκαλιά. (εικ. 8).²⁴

22. Γεώργιος Δεσπίνης, «Αττικοί επιτύμβιοι ναῖσκοι του 4ου αι. π.Χ.: Μια πρώτη προσέγγιση», *Αρχαία Ελληνική Γλυπτική*. Αφιέρωμα στη μνήμη του γλύπτη Στέλιου Τριάντη, Μουσείο Μπενάκη, 1ο Παράρτημα, Αθήνα, 2002, 209-231: 220. Κακαβογιάννη 2010 (ό.π. σημ. 2), 178-179, όπου προτείνεται η σύνδεση του γλυπτού με μνημείο εντός ταφικού περιβόλου στο Πούσι Λέδι· ωστόσο, ο τόπος εύρεσής του, όπως αναδεικνύεται μέσα από το Ιστορικό Αρχείο, απομακρύνει το ενδεχόμενο μιας τέτοιας σύνδεσης.

23. Μολονότι στο Ιστορικό Αρχείο βρέθηκε η αναφορά μεταφοράς του γλυπτού στη Συλλογή Λιοπεσίου, δεν εντοπίστηκε καταγραφή του στον κατάλογο που καταρτίστηκε το 1967. Στον εν λόγω κατάλογο έχει καταχωριστεί μόνο τμήμα του με το δεξιό πόδι της μορφής, συμφυές με τμήμα της πλίνθου (αρ. 65, στο οποίο αναφέρεται και ο Δεσπίνης, ό.π. σημ. 22). Ενδεχομένως το τμήμα αυτό να είχε βρεθεί και να είχε παραδοθεί στη Συλλογή σε πρωιμότερο χρόνο από το υπόλοιπο άγαλμα.

24. Πρόκειται πιθανότατα για το τμήμα μαρμάρινου κούρου που αναφέρεται στο: Κακαβογιάννη 2010, 173-174, εικ. 3. Ο τόπος προέλευσης του γλυπτού αυτού, από τα ελάχιστα αρχαϊκά που έχουν

Κατά τη διάρκεια του πολέμου δεν υπάρχουν ειδήσεις για τη Συλλογή. Στην έκδοση του 1946 «Ζημίες των Αρχαιοτήτων», μόνη επίσημη πηγή πληροφοριών για αρπαγές αρχαιοτήτων επί Κατοχής, για το Λιόπεσι μόνο μια σύντομη αναφορά υπάρχει: «Τα αρχαιολογικά ευρήματα οι Γερμανοί συνεσώρευσαν εις μίαν γωνίαν και μετέτρεψαν το Μουσείον εις αποθήκην τροφίμων».²⁵ Παρά την απουσία στοιχείων, κλοπές ή καταστροφές αρχαίων μιας συλλογής τόσο ευάλωτης και ουσιαστικά απροσάτευτης, όπως αυτή του Λιοπεσίου, δεν μπορούν να αποκλειστούν.

Η δύσκολη δεκαετία του '40 κλείνει με καλά νέα για τη συλλογή. Τον Απρίλιο του 1949 ο πρόεδρος της κοινότητας Παιανίας Δάβαρης ανακοινώνει με επιστολή του προς την Αρχαιολογική Υπηρεσία: «Η καθ' ημάς κοινότης απεφάσισεν την ανέγερσιν αρχαιολογικής συλλογής εις χώρον ευρύν και λίαν κατάλληλον [...]. Προς τούτον θέλει διαθέσει γενναίον χρηματικόν ποσόν». Αιτείται, ως εκ τούτου, την έγκριση του έργου, την εκπόνηση σχεδίου και τον προϋπολογισμό των δαπανών, σημαντικό μέρος των οποίων θα κάλυπτε «εντόπιος δωρητής». Το Αρχαιολογικό Συμβούλιο γνωμοδοτεί θετικά και η σύνταξη του σχεδίου και του προϋπολογισμού του έργου ανατίθενται στις τεχνικές υπηρεσίες του Υπουργείου. Αυτό είναι το τελευταίο σχετικό έγγραφο στο Ιστορικό Αρχείο. Όπως συνάγεται εκ των πραγμάτων, το φιλόδοξο σχέδιο της ίδρυσης τοπικού μουσείου δεν ευοδώθηκε.

Τις επόμενες δύο δεκαετίες δεν υπάρχουν αναφορές στη συλλογή. Τη σιωπή, ωστόσο, τόσων χρόνων ήρθε να ταράξει ένα τηλεγράφημα. Στις 20 Ιανουαρίου 1968 έφτασε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο τηλεγράφημα από την Ελβετία, υπογεγραμμένο από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης Hansjörg Bloesch, που ανέφερε: «Σήμερον είδον εις το τελωνείον: Δύο μαρμαρίνους λουτροφόρους με ανάγλυφα, τέσσαρα τμήματα επιτυμβίων αναγλύφων [...], δύο αγαλμάτια ακέφαλα Κυβέλης [...]. Ίκνη αριθμών ευρετηρίου εσθυσμένα. Αναμφιβόλως κλοπή από Μουσείον. Πιθανώς του Πειραιώς ή Αθηνών». Τα αρχαία, εννέα συνολικά, κατάσχονται, και ξεκινά η αναζήτηση στοιχείων για την προέλευσή τους, βάσει φωτογραφιών που έστειλε ο Bloesch. Το τηλεγράφημά του διαβιβάζεται αυθημερόν στους Εφόρους της Αττικής. Δέκα ημέρες μετά ταυτίζονται τα έξι από τα εννέα κατασχεθέντα, βάσει του καταλόγου Κυπαρίσση, ενώ λίγες μέρες αργότερα ταυτίζονται και τα υπόλοιπα, χάρη στον νέο – και τελευταίο – κατάλογο της Συλλογής Λιοπεσίου, που συνέταξε ο Ηλίας Τσιριβάκος το 1967.²⁶ Τα αρχαία που είδε ο Bloesch προέρχονταν λοιπόν από την Παιανία.

βρεθεί στην περιοχή της Παιανίας, δεν ήταν γνωστός.

25. *Ζημίες των Αρχαιοτήτων εκ του πολέμου και των στρατών κατοχής*, Αθήνα, 1946, σ. 116.

26. Πρόκειται για: 1. Δύο μαρμάρινα αγαλμάτια Κυβέλης (BE 1411, BE 1412, Εικ. 8) 2. Τμήμα επιτύμβιου αναγλύφου με παράσταση παιδιού (από τη μέση και πάνω) που κρατά αρύβαλλο (BE 1410), 3. Δύο μαρμαρίνες γυναικείες κεφαλές, προερχόμενες από επιτύμβια μνημεία (BE 1415, BE 1413). Η δεύτερη εικονίζεται και στο: Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 7), 80, εικ. 27 αριστερά. 4.

Αυτά τα εννέα αρχαία ήταν ένα μικρό μέρος των αρχαιοτήτων που κατασχέθηκαν τότε στο τελωνείο της Ελβετίας, και τα μόνα που ταυτίστηκαν. Η συνολική κατάσχεση αριθμούσε 63 αρχαία αντικείμενα και εκατοντάδες νομίσματα διαφόρων εποχών. Για την υπόθεση κατηγορήθηκαν έξι άτομα, τέσσερα εκ των οποίων καταδικάστηκαν. Ως εγκέφαλοι της κλοπής υποδείχθηκε ένα ηλικιωμένο ζευγάρι με καταδίκες για λαθρεμπόριο ναρκωτικών, πλαστογραφία και άλλα σοβαρά αδικήματα. Σύμφωνα με τη δικογραφία, τον Σεπτέμβριο του 1967 οι δράστες διέρρηξαν τρεις φορές την αίθουσα της Αρχαιολογικής Συλλογής, πήραν τα αρχαία που τους ενδιέφεραν και τα μετέφεραν στο τελωνείο Πειραιά, από όπου τα έστειλαν αρχικά στη Γερμανία και έπειτα στην Ελβετία. Την ίδια οδό ακολούθησαν και τα υπόλοιπα αρχαία που κατασχέθηκαν στο τελωνείο της Ζυρίχης μαζί με τα γλυπτά από το Λιόπεσι.

Όλα τα κατασχεθέντα επαναπατρίστηκαν στις 14 Δεκεμβρίου του 1968 και παραδόθηκαν στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο προς φύλαξη, μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης και την εξακρίβωση της προέλευσης και των υπολοίπων. Τα επαναπατρισθέντα από το Λιόπεσι δεν επέστρεψαν ποτέ στο Α΄ Δημοτικό Σχολείο. Παρέμειναν στο ΕΑΜ ως το 1975, οπότε συνενώθηκαν με την παλιά συλλογή, στη νέα της στέγη.

Μετά το συμβάν της κλοπής, ο Έφορος Δημήτριος Λαζαρίδης θέτει ευθέως πια θέμα ασφάλειας των αρχαιοτήτων που φυλάσσονται στο Δημοτικό Σχολείο της Παιανίας και ζητά από το Υπουργείο να εγκριθεί η μεταφορά τους στο Μουσείο της Βραυρώνας. Τον Ιούλιο του 1968 εγκρίθηκε η διάθεση πίστωσης 10.000 δραχμών για τη μεταφορά στο Μουσείο της Βραυρώνας των Αρχαιολογικών Συλλογών όχι μόνο της Παιανίας αλλά και του Κορωπίου. Ο τελευταίος κατάλογος με τα αρχαία της συλλογής, τον οποίο επιμελήθηκε ο Ηλίας Τσιριβάκος το 1967, αριθμούσε 94 αρχαία αντικείμενα, επί το πλείστον τμήματα μαρμάρινων επιτύμβιων γλυπτών. Το Ιστορικό Αρχείο έδωσε την αφορμή να αναφερθούν εδώ λίγα μόνο εξ αυτών· υπάρχουν πολύ σπουδαία έργα, άλλοτε στη Συλλογή Λιοπεσίου, για τα οποία κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ανατρέξει στη βιβλιογραφία.

Η μεταφορά στη Βραυρώνα έβαλε τέλος στο διαρκές αίτημα για ίδρυση Αρχαιολογικού Μουσείου στην Παιανία, όχι όμως και στην ιστορία της παλιάς Αρχαιολογικής Συλλογής. Τον Νοέμβριο του 1996 ο γερμανός καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Γκέτιγκεν Johannes Bergemann ανέφερε εγγράφως στην Αρχαιολογική Υπηρεσία ότι σε κατάλογο έκθεσης μιας ιδιωτικής συλλογής στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης είδε μια μαρμάρινη γυναικεία κεφαλή που ανήκε κάποτε

Μαρμάρινη ανδρική κεφαλή, πολύ εφθαρμένη (BE 1414), 5. Δύο μαρμάρινες ληκύθους με ανάγλυφες παραστάσεις δεξίωσης (BE 1407, BE 1408) 6. Τη λήκυθο της «Αρχεστράτης» (BE 1409, βλ. σσμ. 19, εικ. 5 δεξιά).

στη συλλογή Λιοπεσίου.²⁷ Ο καθηγητής μπόρεσε να ταυτίσει το γλυπτό συγκρίνοντας τη φωτογραφία του στον κατάλογο με αυτή στη δημοσίευση του Κυπαρίσση (εικ. 10).²⁸ Με ενέργειες του Υπουργείου Πολιτισμού, το γλυπτό επαναπατρίστηκε τον Απρίλιο του 1997 και παραδόθηκε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, όπου πιθανότατα βρίσκεται ακόμα. Δυστυχώς δεν υπάρχουν πληροφορίες για τον χρόνο και τις συνθήκες απομάκρυνσης του εν λόγω γλυπτού από τη Συλλογή Λιοπεσίου. Είναι πιθανό να κλάπηκε επί Κατοχής, χωρίς ωστόσο να μπορεί να αποκλεισθεί κάποιο άλλο ενδεχόμεν.

Πρόσφατα εντοπίστηκε, αποκομμένο από την υπόλοιπη παλιά συλλογή Λιοπεσίου, ένα ακόμα γλυπτό που ανήκε κάποτε σε αυτή. Πρόκειται για μια μικρή μαρμάρινη γυναικεία κεφαλή από επιτύμβιου μνημείο,²⁹ που ταυτίστηκε από τον αρχαιολόγο Άγγελο Ζαρκάδα με μία κεφαλή που βρίσκεται σήμερα στη συλλογή αρχαιοτήτων του Μουσείου Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου.³⁰

Για το τέλος, μία ευχή που είναι ταυτόχρονα και εκκρεμότητα: Η επανένωση ενός λαμπρού επιτύμβιου μνημείου. Στον κατάλογο του Κυπαρίσση με τα αρχαία της Συλλογής Λιοπεσίου, με τον αρ. 4, καταγράφεται «αριστερόν κάτω τμήμα ναϊδίσχημου επιτυμβίου αναγλύφου. Παριστά παίδα από των γονάτων [...] ος φέρει χλαμύδα κοντήν [...] πτυχουμένην. Παρά την δεξιάν κνήμην, κύων προβάλλει ελαφρώς τους προσθίους πόδας εν στάσει αναμονής». Το 1968 το Μουσείο της Βασιλείας στην Ελβετία απέκτησε το άνω τμήμα ναόσχημης επιτύμβιας στήλης με παράσταση νεαρού κυνηγού και την επιγραφή «Ευθεσίων Παλληνεύς».³¹ Το 1971 ο Δεσπίνης ανακάλυψε τη σύνδεση των δύο τμημάτων και «επανένωσε» το γλυπτό ως εικόνα.³² Ωστόσο, παραμένει σε εκκρεμότητα η πραγματική αποκατάσταση του μνημείου, που θα επιτευχθεί μόνο με τον επαναπατρισμό του ξενιτεμένου τμήματός του.

27. *Glories of the Past: Ancient Art from the Shelby White and Leon Levy Collection*, D. von Bothmer (ed.), The Metropolitan Museum of Art, New York, 1990, 127-128, εικ. 98. Ο Bergemann δημοσίευσε την ανακάλυψή του στο: J. Bergemann, «Fundort unbekannt? Ein ungewöhnlicher Kopf von einem Attischen Grabnaiskos in New York und seine Herkunft aus der Attischen Mesogeia», *Archäologischer Anzeiger* 1997, 377-388.

28. Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 14), σ. 78, 80, εικ. 27, δεξιά.

29. Κυπαρίσσης 1926 (ό.π. σημ. 14), σ. 79, εικ. 28.

30. Άγγελος Ζαρκάδας, «Από το μουσείο στο εμπόριο αρχαιοτήτων: Η άγνωστη πορεία δύο χαμένων αναγλύφων από την Αττική», διάλεξη στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, 13-01-2016 (υπό δημοσίευση σε συλλογικό τόμο).

31. Ernst Berger, «Antikemuseum Basel. Bericht über die Zeit von September 1967 bis Februar 1968», *Antike Kunst* 11, 1968, 121-124, Πίν. 40.

32. G. Despinis, «Zur Euthesionstele in Basel», *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών*, τόμ. IV, τχ. 3, 426-427.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

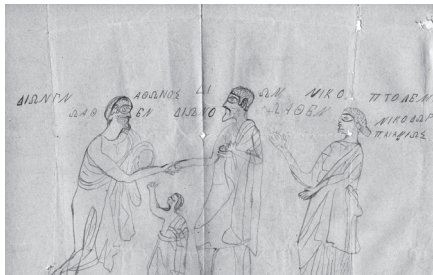
Η πάλαι ποτέ κοινότητα Λιοπεσίου Αττικής, η σημερινή Παιανία, ιδρύθηκε στην περιοχή που κατά την αρχαιότητα καταλάμβαναν οι δύο δήμοι της Παιανίας, η Καθύπερθεν και η Υπένερθεν, και εν μέρει τέσσερις ακόμη δήμοι. Ξένοι περιηγητές καταγράφουν ήδη από τις αρχές του 18ου αιώνα αρχαία μνημεία και επιγραφές που έβρισκαν διάσπαρτα στους αγρούς ή γύρω από τα ξωκλήσια της περιοχής. Το πλήθος των αρχαιοτήτων, αλλά και η αρχαιοκαπηλία που ανθούσε στα Μεσόγεια ήδη από τον 19ο αιώνα, υπαγόρευσαν από νωρίς τον σχηματισμό της πρώτης αρχαιολογικής συλλογής. Κατά τη δεκαετία του 1920, η Αρχαιολογική Συλλογή Λιοπεσίου στεγάζεται σε αίθουσα του 1ου Δημοτικού Σχολείου του χωριού, όπου θα παραμείνει για τα επόμενα 50 περίπου χρόνια, μέχρι τη μεταφορά της στο Αρχαιολογικό Μουσείο Βραυρώνας, και ενώ τα σχέδια για ανέγερση Μουσείου στην περιοχή μένουν στα χαρτιά. Στον μισό αιώνα της αυτόνομης ύπαρξής της, η Συλλογή θα εμπλουτιστεί και θα ακμάσει πριν από τον πόλεμο, ιδίως επί θητείας Νικόλαου Κυπαρίσση, οπότε θα καταρτιστεί ο πρώτος κατάλογος των έργων που την απαρτίζουν, ενώ μεταπολεμικά θα φτάσει μέχρι και την απαξίωση, καταλήγοντας σε αποθήκη αρχαιοτήτων και γνωρίζοντας διαρρήξεις και κλοπές, στις περισσότερες περιπτώσεις ευτυχώς με αίσια έκβαση, τον εντοπισμό και την επιστροφή των κλαπέντων αντικειμένων.

R É S U M É

La commune actuelle de Péania, anciennement commune de Liopéssi d'Attique, a été établie dans la région occupée par les deux communes de Péania, Kathiperthen et Ypenerthen, et en partie par quatre autres communes. Dès le début du xviiie siècle déjà, des voyageurs étrangers décrivent des monuments anciens et des inscriptions trouvés dispersés dans les champs ou autour des chapelles de la région. La multitude des antiquités, mais aussi le trafic des antiquités en plein essor à Messogeia, déjà au xixe siècle, ont imposé très tôt la création de la première collection archéologique. Dans les années 1920, la collection archéologique de Liopéssi est hébergée dans l'école communale, où elle restera presque durant les cinquante années suivantes, jusqu'à son transfert au Musée archéologique de Vravróna, pendant que les plans de construction d'un musée dans la région restent sur le papier. Durant le demi-siècle de son existence autonome, la collection sera enrichie et prendra son essor avant la guerre, notamment sous le mandat de Nikólaos Kyparíssis, c'est alors que sera établi le premier catalogue des œuvres qui la composent, tandis qu'après la guerre elle sera même dépréciée, finissant en remise d'antiquités et subissant des effractions et des vols, heureusement dans la plupart des cas avec une issue heureuse, par la localisation et le retour des objets dérobés.

Εικ. 1. Αριστερά, χάρτης με τη θέση της Παιανίας (Σταϊνχάουερ 2008, 156, εικ. 232) και δεξιά με τους αρχαίους δήμους της περιοχής (Traill 1975, Map 1).

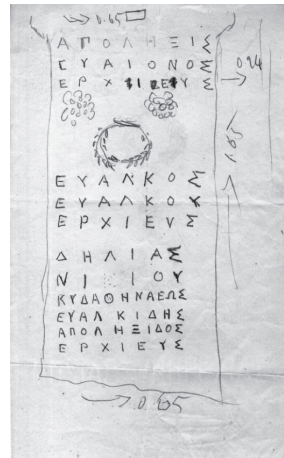

Εικ. 2. Μαρμάρινη επιτύμβια ενεπίγραφη λήκυθος με ανάγλυφη παράσταση, το πρώτο απόκτημα της Αρχαιολογικής Συλλογής Λιοπεσίου (1890). Αριστερά, σκαρίφημα της εποχής (Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων), δεξιά, στην έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Βραυρώνας.

Εικ. 3. Τμήμα επιτύμβιας στήλης από τον Αγ. Αθανάσιο (Αρχείο Αρχαιολογικού Μουσείου Βραυρώνας).

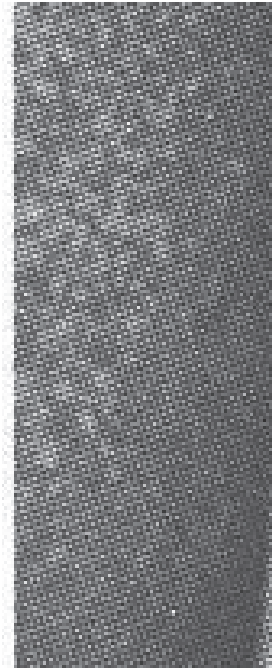
Εικ. 4. Σκαρίφημα του Κυπαρίσση μιας επιτύμβιας στήλης από τον Κόκλα (Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων).

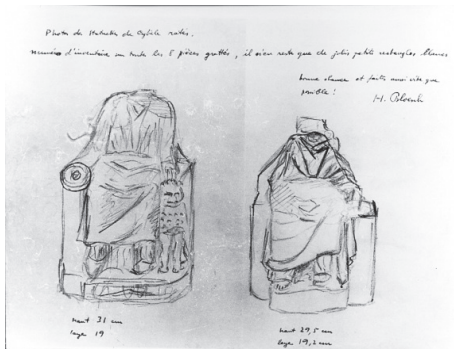
Εικ. 5. Τα δύο μαρμάρινα αγγεία από τον Κόκλα, φωτογραφημένα την εποχή της εύρεσής τους (1928) (Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων).

Εικ. 6. Τμήμα επιτύμβιου αναγλύφου από την περιοχή Μπόρα (1934) (Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων).

Εικ. 7. Ακέφαλο γυναικείο άγαλμα από την περιοχή του Πόρτο Ράφτη (Κακαβογιάννη 2010, εικ. 8).

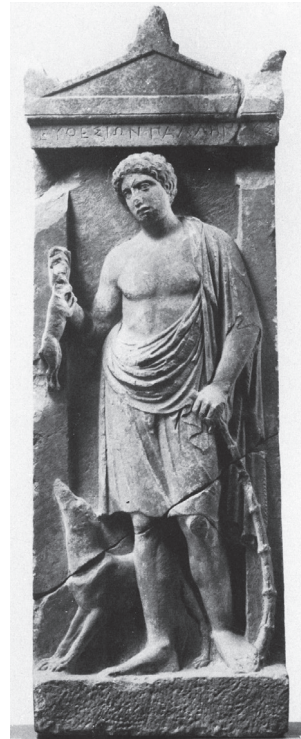
Εικ. 8. Σχέδιο των δύο κλαπέντων αγαλματιών Κυβέλης που κατασχέθηκαν στην Ελβετία (Αρχείο ΔΔΕΑΜΤΠΠΑ).

Εικ. 9. Μαρμάρινη γυναικεία κεφαλή από επιτύμβιο μνημείο, από την κατάσχεση στην Ελβετία (Αρχείο ΔΔΕΑΜΤΠΠΑ).

Εικ. 10. Η γυναικεία κεφαλή, δεξιά όπως εμφανίζεται στον κατάλογο της έκθεσης ιδιωτικού μουσείου στις ΗΠΑ, αριστερά στη δημοσίευση της Συλλογής από τον Κυπαρίσση (Glories of the Past, εικ. 98, Κυπαρίσσης 1926, εικ. 27).

Εικ. 11. Η στήλη του Ευθεσίωνος, όπως εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βασιλείας. Το κάτω τμήμα της είναι εκμαγείο του αυθεντικού, που βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Βραυρώνας.